

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 361/2016-63

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 3. augusta 2017 v senáte zloženom z predsedu Ladislava Orosza, zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Lajosa Mészárosa (sudca spravodajca) o sťažnosti [REDACTED], [REDACTED], a mal. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátkou JUDr. Denisou Jánošíkovou, Advokátska kancelária, Klincová 35, Bratislava, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu a práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 5 CoP 62/2015 z 15. decembra 2015 takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti [REDACTED] a mal. [REDACTED] n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. marca 2016 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „otec maloletého“ alebo „otec“) a mal. [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „maloletý“; spolu ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu a práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Okresného súdu Ružomberok (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 3 P 69/2012 z 18. septembra 2015 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“) a rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 5 CoP 62/2015 z 15. decembra 2015 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“).

1.1 Ústavný súd 26. apríla 2016 uznesením č. k. II. ÚS 361/2016-20 v časti namietaného porušenia označených ústavných práv sťažovateľov napadnutým rozsudkom krajského súdu prijal sťažnosť na ďalšie konanie a zároveň ustanovil maloletému [REDAKOVANÉ] kolízneho opatrovníka Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Ružomberok, odbor sociálnych vecí a rodiny (ďalej aj „ÚPSVaR“ alebo „kolízny opatrovník“). Vo zvyšnej časti sťažnosť odmietol ako neprípustnú.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že matka maloletého sa na okresnom súde návrhom z 13. júla 2012 domáhala úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému s tým, že maloletý bude zverený do jej osobnej starostlivosti. Okresný súd o jej návrhu rozhodol napadnutým rozsudkom tak, že:

„Mal. [REDAKOVANÉ]... sa zveruje do osobnej starostlivosti matky, pričom obaja rodičia budú maloletého zastupovať a spravovať jeho majetok.

Otec je povinný prispievať na výživu mal. [REDAKOVANÉ]... výživným vo výške 100,- eur mesačne vždy do každého 15. dňa v mesiaci vopred k rukám matky maloletého dieťaťa počnúc dňom 14. 08. 2012.

Zameškané výživné za obdobie od 14.08.2012 do vyhlásenia rozsudku v sume 158,60 eur, je povinný otec mal. dieťaťa uhradiť k rukám matky maloletého do 60 dní od právoplatnosti výroku tohto rozsudku.

Súd upravuje stretávanie otca s maloletým [REDAKOVANÉ]... tak, že otec je oprávnený stretávať sa s maloletým každý párny kalendárny týždeň od štvrtku od 15.00 hod. do nedele do 19.00 hod. s tým, že matka je povinná maloletého na stretnutie s otcom pripraviť a odovzdať maloletého otcovi v stanovenom čase pred bytom matky a otec je povinný po vykonaní stretnutia odovzdať maloletého matke v stanovenom čase pred bytom matky.

Súd upravuje stretávanie otca s mal. [REDAKOVANÉ]... počas školských vianočných prázdnin, jarných prázdnin, veľkonočných prázdnin a letných prázdnin nasledovne:

Otec je oprávnený stretávať sa s maloletým

- každý párny kalendárny rok od 29. 12. od 15.00 hod. do posledného dňa školských prázdnin do 17.00 hod. a každý nepárny kalendárny rok od posledného dňa vyučovania pred vianočnými prázdninami od 17.00 hod. do 29. 12. do 15.00 hod.,

- každý párny kalendárny rok posledného dňa vyučovania pred jarnými prázdninami od 17.00 hod. do posledného dňa jarných prázdnin do 15.00 hod.

- každý nepárny kalendárny rok posledného dňa vyučovania pred veľkonočnými prázdninami od 17.00 hod. do posledného dňa veľkonočných prázdnin do 15.00 hod.,

- každý kalendárny rok od 01. 07. od 15.00 hod. do 16. 07. do 17.00 hod.

- každý kalendárny rok od 01. 08. od 15.00 hod. do 16. 08. do 17.00 hod. s tým, že matka maloletého je povinná maloletého na stretnutie s otcom pripraviť a odovzdať maloletého otcovi v stanovenom čase pred bytom matky a otec je povinný po vykonaní stretnutia odovzdať maloletého otcovi v stanovenom čase pred bytom matky a otec je povinný po vykonaní stretnutia odovzdať maloletého matke v stanovenom čase pred bytom matky.

Počas obdobia školských vianočných prázdnin, jarných prázdnin, veľkonočných prázdnin a letných prázdnin bežná úprava stretávania otca s mal. [REDAKOVANÉ] neplatí.

Rodič maloletého je povinný pri odovzdávaní maloletého odovzdať druhému z rodičov všetky veci maloletého, ktoré maloletý aktuálne potrebuje vzhľadom na jeho vek, aktuálne potreby, školskú dochádzku, záujmy, zdravotný stav a ročné obdobie. Pri odovzdávaní maloletého je odovzdávajúci rodič povinný preberajúceho rodiča

informovať o aktuálnom zdravotnom stave maloletého a o všetkých dôležitých skutočnostiach týkajúcich sa maloletého.

Žiaden z účastníkov nemá právo na náhradu trov konania.“

2.1 Otec maloletého podal proti napadnutému rozsudku okresného súdu 6. októbra 2015 odvolanie v časti zverenia maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti matky s poukazom na v tom čase platné a účinné ustanovenia § 205 ods. 2 písm. c), d) a f) Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) z dôvodu, že okresný súd

- neúplne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonal navrhnuté dôkazy potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností,
- dospel na základe vykonaných dôkazov k nesprávnym skutkovým zisteniam,
- napadnutý rozsudok okresného súdu vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci.

2.2 Krajský súd napadnutým rozsudkom napadnutý rozsudok okresného súdu v celom rozsahu potvrdil. Krajský súd odôvodnil napadnutý rozsudok týmito právnymi závermi:

«Krajský súd v Žiline ako súd odvolací prejednal vec v odvolacom konaní v dôsledku podaného odvolania otcom dieťaťa a po preskúmaní rozsudku prvostupňového súdu a celého spisového materiálu rozhodol postupom v súlade s ust. § 156 ods. 3 a § 214 ods. 2 O. s. p. bez nariadenia ústneho pojednávania, pričom rozsudok prvostupňového súdu v celom rozsahu potvrdil ako vecne správny podľa § 219 ods. 1 O. s. p.

Odvolací súd sa v celom rozsahu stotožnil aj s odôvodnením prvostupňového rozsudku, ktoré spĺňa všetky kritéria zákona, súd vyhodnotil vykonané dôkazy v súlade s ust. § 132 a nasl. O. s. p., a preto sa odvolací súd v súlade s ust. § 219 ods. 2 O. s. p. obmedzuje len na konštatovanie správnosti rozsiahleho a precízneho odôvodnenia prvostupňového rozsudku. Prvostupňový súd jasne a zrozumiteľne vysvetlil a odôvodnil, prečo neurčil striedavú rodičovskú starostlivosť napriek tomu, že obaja rodičia by mali predpoklady pre takúto formu rodičovskej starostlivosti. Taktiež bolo zdôvodnené, prečo je v záujme maloletého dieťaťa v tomto konkrétnom prípade určitá stabilita výchovného prostredia, v ktorom v súčasnosti žije, ktoré prostredie jednoznačne vyhovuje zdravému vývoju jeho osobnosti, keďže dosahuje vynikajúce výsledky v škole, okrem toho si veľmi

pozitívne rozvíja svoj talent v oblasti recitačnej, výtvarnej a pod. Na okraj odvolací súd uvádza, že pre svoje vynikajúce výsledky a schopnosti v škole bol zvolený za predsedu triedy, je hodnotený ako najlepší v triede v jazyku anglickom a venuje sa i športovým činnostiam (futbal, plávanie). V prípade jeho zverenia do striedavej rodičovskej starostlivosti by došlo v tomto období k vážnemu narušeniu, ba až znemožneniu výkonu minimálne niektorých z týchto ďalších činností, ktoré vykonáva popri štúdiu.

Odvolací súd nemôže súhlasiť s argumentáciou odvolateľa (otca dieťaťa), ktorý okrem iného v odvolaní uviedol, že v právnej praxi nemožno vylúčiť, že medzi rodičmi, ktorí nie celkom dobre komunikujú, je striedavá starostlivosť podnetom a motiváciou k tomu, aby sa snažili spolu čo najviac kooperovať. Odvolací súd zhodne s názorom súdu prvého stupňa zdôrazňuje, že v prípadoch, kde komunikácia rodičov dieťaťa je problematická a vzťahy rodičov sú vážne narušené, nie je v zásade striedavá rodičovská starostlivosť vhodným spôsobom úpravy práv a povinností rodičov k maloleťmu dieťaťu. Nie je v záujme maloleťého dieťaťa, aby nielen že sa stávalo svedkom, či účastníkom týchto konfliktov, ale nesmie sa stať ani nástroj na „vybavovanie si účtov“ či nie príjemných odkazov medzi rodičmi. Preto je len veľmi málo pravdepodobné, že by striedavá rodičovská starostlivosť o maloleťé dieťa mohla prispieť k zlepšeniu, či ozdraveniu ich vážne narušených konfliktných vzťahov. Aj preto odvolací súd rozsudok prvostupňového súdu potvrdil ako vecne správny, stotožňujúc sa (ako už bolo uvedené) aj so všetkými ďalšími časťami odôvodnenia prvostupňového rozsudku.

O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 146 ods. 1 písm. a) v spojitosti s § 224 ods. 1 O. s. p.»

3. Sťažovatelia v úvode svojej sťažnosti uvádzajú, že všeobecné súdy napadnutými rozsudkami ukrátili zákonné právo maloleťého na rovnocenný styk s oboma rodičmi. Sťažovatelia zdôrazňujú, že rodičia maloleťého neboli manželmi, pričom k určení otcovstva k maloleťmu došlo súhlasným vyhlásením rodičov pred Matričným úradom v Bratislave, kde spolu až do roku 2012 maloleťého spoločne vychovávali. K maloleťmu majú obaja rodičia silné citové väzby, ktoré matka svojím rozhodnutím odsťahovať sa v roku 2012 do Ružomberka podľa sťažovateľov násilne a bez súhlasu otca maloleťého medzi maloleťým a ním prerušila.

3.1 Sťažovatelia uviedli, že maloletý napriek pomerne dlhej dobe strávenej v Ružomberku do dnešného dňa prejavuje vôľu žiť s otcom maloletého, avšak jeho záujem nebol súdmi zohľadnený. Sťažovatelia argumentujú, že súdna znalkyňa na otázku, (i) či je sťažovateľ spôsobilý vychovávať syna, odpovedala áno, (ii) či je otec maloletého spôsobilý zabezpečiť výchovné potreby maloletého, odpovedala áno, (iii) či je otec maloletého spôsobilý zabezpečiť citové zázemie maloletého, odpovedala áno, (iv) či zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti je v záujme maloletého, odpovedala áno, teda podľa mienky sťažovateľov boli splnené všetky predpoklady, aby zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rešpektovalo jeho maximálny záujem.

3.2 Podľa sťažovateľov okresný súd a následne aj krajský súd považovali za najproblematickejšiu oblasť posudzovanie otázky o vhodnosti striedavej školskej dochádzky v dvoch rôznych školách. Touto otázkou sa podľa sťažovateľov napokon súdy vysporiadali subjektívne, keďže v zmysle platnej právnej úpravy je takáto forma návštevy dvoch rôznych škôl v prípade zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti možná a v mnohých prípadoch dieťa takúto formu zvláda bez ťažkostí. Na tomto mieste sťažovatelia citujú z nálezů Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 363/03, ktorý sa zaoberá problematikou školskej dochádzky ako dôvodu pre obmedzenie styku dieťaťa s druhým rodičom. Rovnako sťažovatelia citujú správu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) zo 16. apríla 2013 týkajúcu sa striedavej návštevy dvoch základných škôl adresovanú všetkým obvodným úradom v Slovenskej republike, na odbory školstva. Podľa sťažovateľov súčasná právna úprava teda povoľuje plniť povinnú školskú dochádzku striedavo v dvoch základných školách, pričom takýto systém funguje vo viacerých rodinách, plní si svoju výchovnú a vzdelávaciu funkciu voči dieťaťu, a to bez toho, aby na maloleté dieťa nepriaznivo pôsobil. Okresný súd, ako aj krajský súd podľa mienky sťažovateľov tak popreli už uvedený nález, či správu ministerstva a subjektívne posúdili vhodnosť či nevhodnosť takejto úpravy povinnej školskej dochádzky.

3.3 Sťažovatelia ďalej poukazujú na to, že ani matka maloletého nie je vo všeobecnosti proti nariadeniu striedavej osobnej starostlivosti o maloletého, avšak

vzhľadom na vzdialenosť bydlísk nepovažuje túto formu za vhodnú, a preto s ňou v tomto prípade nesúhlasila. Na to, že sa o túto vzdialenosť zaslúžila predovšetkým ona, však podľa sťažovateľov neprihliadla pri svojom nesúhlasnom stanovisku ani ona, ani okresný súd a ani krajský súd. Podľa sťažovateľov je nesporné, že maloletý sa chce intenzívnejšie stretávať s otcom. Sťažovatelia uvádzajú, že v priebehu celého konania maloletý preferoval zverenie do výlučnej starostlivosti otca, avšak ani striedavú osobnú starostlivosť nevyhlásil. Sťažovatelia dôvodia, že súdna znalkyňa PhDr. [REDACTED], ktorá vypracovala v prvostupňovom konaní o vhodnosti zverenia striedavej osobnej starostlivosti znalecký posudok, konštatovala, že otec je spôsobilý vychovávať maloletého, zabezpečiť mu stabilné výchovné prostredie s tým, že podľa jej názoru by momentálne mali byť vytvorené podmienky, aby mohla fungovať táto forma starostlivosti, a je to v záujme maloletého. Ďalej sťažovatelia citujú aj z nálezů Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 554/04.

3.4 Zverenie maloletého do rúk matky je podľa presvedčenia sťažovateľov nesúladne s tým, že:

- maloletý opakovane pri vypočutí okresným súdom a kolíznym opatrovníkom vyjadroval a vyjadruje túžbu vrátiť sa domov do Bratislavy a žiť so svojim otcom,
- súdna znalkyňa po preskúmaní podmienok starostlivosti o maloletého, ako aj názoru maloletého odporučila striedavú osobnú starostlivosť ako prospešnú pre maloletého a v jeho záujme,
- kolízna opatrovníčka sa stotožnila so záverom znaleckého posudku a podporila jeho odporúčanie pre striedavú osobnú starostlivosť,
- samotný okresný súd apeloval na matku, aby pristúpila na rodičovskú dohodu, v zmysle ktorej by bol maloletý zverený do striedavej osobnej starostlivosti,
- spôsobilosť oboch rodičov vychovávať maloletého je preukázaná i tým, že matka akceptuje otca maloletého ako plnohodnotného rodiča schopného sa o maloletého postarať.

3.5 Sťažovatelia v rámci argumentácie k porušeniu ich ústavných práv namietajú predovšetkým (i) nesprávnu interpretáciu a aplikáciu kogentných noriem zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“) (§ 24 ods. 2 a 4) z pohľadu zmyslu a účelu predmetu tejto zákonnej úpravy okresným súdom, ako aj krajským súdom, (ii) rozpor napadnutých rozsudkov

s princípmi riadneho a spravodlivého procesu, (iii) či skutočnosť, že súdy nedostatočne vykonali dokazovanie, nezohľadnili otcom maloletého predložené dôkazy, nevypočuli názor maloletého, ktorý vzhľadom na dĺžku konania mohol s pribúdajúcim sa vekom náležite vyjadriť svoj názor.

3.6 K porušeniu ústavných princípov podľa sťažovateľov došlo ďalej tým, že:

- právne závery napadnutých rozsudkov sú v extrémnom nesúlade so skutkovými zisteniami a sú tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné,

- v odôvodnení napadnutých rozsudkov súdy nereagovali na otcom maloletého prednesené zásadné, relevantné námietky súvisiace s predmetom súdnej ochrany a vykonaným dokazovaním, hoci § 157 ods. 2 OSP súdom priamo ukladá povinnosť dbať na presvedčivosť odôvodnenia svojich rozhodnutí.

3.7 Vo vzťahu k porušeniu základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu a práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť (sťažovatelia v tejto súvislosti citujú čl. 41 ods. 4 ústavy a poukazujú aj na čl. 32 ods. 4 Listiny základných práv a slobôd, pozn.) sťažovatelia namietajú najmä spôsob, akým sa prvostupňový súd a druhostupňový súd vyrovnali s argumentáciou a dôkazmi, ktoré boli predložené zo strany otca maloletého, ako aj kolízneho opatrovníka. Súdy pri svojom rozhodovaní podľa mienky sťažovateľov nedbali na záujem maloletého a ani na vyslovenie jeho vôle žiť v prostredí striedavej osobnej starostlivosti. Prvostupňový súd podľa sťažovateľov odmietol skúmať, či sú vytvorené podmienky zverenia maloletého do striedavej osobnej starostlivosti, nevypočul otcom maloletého navrhnutých svedkov, nedostatočne sa oboznámil so spisovým materiálom súvisiacim s vecou maloletého. Podľa názoru sťažovateľov súdy neprihliadli na vykonané znalecké dokazovanie, nezohľadnili vôľu a záujem maloletého ním prezentovaný. Súdy podľa sťažovateľov neprihliadli ani na vyjadrenie kolízneho opatrovníka, ktorý potvrdil, že je v záujme maloletého, aby bol zverený do striedavej starostlivosti obidvoch rodičov.

3.8 Pokračujúc vo svojej sťažnosti, sťažovatelia argumentujú, že súdy ignorovali dôkazy predložené otcom maloletého o tom, že striedavá osobná starostlivosť je pre maloletého vhodná. Podľa sťažovateľov tak došlo k porušeniu základného práva

na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a v čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

3.9 Sťažovatelia ďalej dôvodja, že konajúce súdy porušili práva maloletého vyplývajúce z Dohovoru o právach dieťaťa zabezpečujúce dieťaťu, ktoré je schopné formulovať svoje vlastné názory, právo tieto názory slobodne vyjadrovať vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa názorom dieťaťa musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Podľa sťažovateľov sa na ten účel dieťaťu poskytuje najmä možnosť, aby sa vypočulo v každom súdnom alebo správnom konaní, ktoré sa ho dotýka, a to buď priamo, alebo prostredníctvom zástupcu alebo príslušného orgánu, pričom spôsob vypočutia musí byť v súlade s procedurálnymi pravidlami vnútroštátneho zákonodarstva. Sťažovatelia zdôrazňujú, že maloletý má v súčasnosti 10 rokov a jasne pred úradmi vyjadril a vyjadruje svoju vôľu žiť u otca a s matkou sa naďalej stretávať. Uvedené však podľa sťažovateľov oba konajúce súdy nerešpektovali, naopak, vyjadrenia maloletého prehliadali, čím došlo k ďalšiemu poškodeniu jeho práv. Napriek tomu, že maloletý jednoznačne vyjadril vôľu vo veci zverenia do striedavej osobnej starostlivosti, nebolo podľa názoru sťažovateľov jeho žiadosti, resp. prejavu vôle vyhovené. Maloletý prijal podľa názoru sťažovateľov konanie súdov s nevôľou a sklamaním. Konanie súdov narušilo podľa sťažovateľov jeho vnímanie spravodlivosti a čestnosti.

3.10 Sťažovatelia svoju sťažnosť uzatvárajú konštatovaním, že súdy svojím konaním popreli právo dieťaťa na zohľadnenie jeho najlepšieho záujmu pri rozhodovaní. Striedavá osobná starostlivosť oboch rodičov má podľa presvedčenia sťažovateľov zabezpečiť (i) lepšie zabezpečenie potrieb dieťaťa, (ii) práva maloletého na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom, a to pri zachovaní citových väzieb, vývinových potrieb, stability budúceho výchovného prostredia a schopnosti rodičov dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa. Z konania oboch súdov podľa sťažovateľov jednoznačne vyplýva, že právna úprava striedavej osobnej starostlivosti bola prehliadaná a nerešpektovaná. K tomu, aby nedošlo k neprípustnému zásahu do výkonu rodičovských práv a práva na spravodlivý proces, musí byť podľa sťažovateľov rozhodnutie súdu založené na skutočnostiach majúcich oporu v skutkovom stave a dôkazoch obsiahnutých v spise a musí byť riadne a presvedčivo odôvodnené. Napadnutý rozsudok okresného súdu a napadnutý rozsudok

krajského súdu neobsahujú podľa názoru sťažovateľov dostatok skutkových a právnych záverov, pričom je možné považovať ich výklad a závery za svojvoľné a neodôvodnené. Z predmetných rozhodnutí vyplýva aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá popiera ich podstatu a zmysel.

4. Sťažovatelia navrhli vydať tento nález:

„Základné právo [redacted]... na súdnu ochranu upravené v čl. 41 ods. [4] a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom... Krajsk[ého] súd[u] v Žiline č. k. 5CoP/62/2015 zo dňa 15. 12. 2015 porušené bolo.

Ústavný súd rozhodnutie Okresného súdu Ružomberok sp. zn. 3P/69/2012 z 18. 09. 2015 ruší.

Ústavný súd Slovenskej republiky sťažovateľovi [redacted] priznáva finančné zadosťučinenie v sume 5.000,- Eur...

Sťažovateľovi [redacted] priznáva náhradu trov konania na Ústavnom súde...“

II.

Vyjadrenia odporcu, kolízneho opatrovníka, replika sťažovateľov

5. Ústavný súd po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie požiadal o vyjadrenie (i) krajský súd ako odporcu v konaní, (ii) kolízneho opatrovníka, ako aj (iii) dotknutú osobu – matku maloletého. Uvedeným subjektom ústavný súd na tento účel zaslal sťažnosť sťažovateľov, ako aj uznesenie ústavného súdu o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie.

5.1 Ústavný súd konštatuje, že dotknutá osoba – matka maloletého, nevyužila možnosť vyjadriť sa k podanej sťažnosti a na písomnú výzvu ústavného súdu z 29. apríla 2016 nezaslala žiadne vyjadrenie.

5.2 Po doručení ďalej uvedených vyjadrení ústavný súd poskytol sťažovateľom možnosť, aby k týmto vyjadreniam zaujali stanovisko (repliku).

Vyjadrenie krajského súdu

6. Listom č. Spr. 194/2016 z 19. mája 2016 doručeným ústavnému súdu 23. mája 2016 sa k podanej sťažnosti vyjadril krajský súd.

6.1 Predsedníčka krajského súdu vo vyjadrení len stručne uviedla: „*V predmetnej veci sa jedná takmer výlučne o bezprostredné právne posúdenie záverov odvolacieho súdu v rozsudku Krajského súdu v Žiline sp. zn. 5CoP/62/2015 z 15. 12. 2015, a teda nie je dobre možné zo strany krajského súdu ako inštitúcie (prostredníctvom jeho predsedu) zaujať konkrétne právne stanovisko. Z pozície predsedu krajského súdu mi totiž neprináleží posudzovať vecnú správnosť jednotlivých rozhodnutí tunajšieho súdu, vrátane posúdenia náležitostí ich odôvodnenia.*“

6.2 Krajský súd zároveň súhlasil s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

Vyjadrenie kolízneho opatrovníka

7. Listom č. RK1/OSPODaSK/SPO/2016/117/2016/65022 z 12. mája 2016 doručeným ústavnému súdu 19. mája 2016 sa k sťažnosti vyjadril kolízny opatrovník.

7.1 Kolízny opatrovník v úvode uviedol, že konanie vo veci úpravy výkonu rodičovských práv a povinností prebiehalo na okresnom súde od roku 2012, kedy bolo vydané predbežné opatrenie, na základe ktorého bol maloletý odovzdaný do starostlivosti matky. V predmetnom prípade sa ÚPSVaR Ružomberok, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately snažil počas celého obdobia viesť a usmerňovať rodičov k vyriešeniu otázky úpravy výkonu rodičovských práv k maloletému [REDAKOVANÉ] dohodou, keďže dlhodobý boj medzi nimi vyvoláva napätie u všetkých účastníkov konania, ale hlavne v neprimeranej miere zaťažoval maloletého. Obidvaja rodičia boli podľa kolízneho opatrovníka opakovane upozornení, že ich syn potrebuje pre svoj zdravý vývin kooperatívny vzťah medzi rodičmi, chronické a neriešené rodičovské konflikty sú pre dieťa nebezpečné a môžu mať negatívny vplyv na jeho ďalší zdravý psychický a fyzický vývin.

7.2 Podľa kolízneho opatrovníka, ÚPSVaR – oddelenie sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPODaSK“) navrhlo rodičom viaceré formy pomoci a riešenia vzniknutej situácie, napr. mediáciu, psychologické poradenstvo, vzájomné

stretnutia a iné, ktoré však boli vždy jednou zo strán odmietnuté, a preto bol zo strany oddelenia SPODaSK podaný na okresnom súde podnet na uloženie výchovného opatrenia rodičom.

7.3 Podľa podnetu kolízneho opatrovníka okresný súd rozsudkom č. k. 5 P 84/2014-30 z 20. januára 2015 uložil rodičom maloletého [REDAKOVANÉ], a to matke Mgr. [REDAKOVANÉ] a otcovi Mgr. [REDAKOVANÉ], výchovné opatrenie – povinnosť podrobiť sa odbornému poradenstvu v špecializovanom zariadení – psychologickému poradenstvu na referáte poradensko-psychologických služieb ÚPSVaR Ružomberok na obdobie 6 mesiacov. Proti označenému rozsudku podal odvolanie otec maloletého, krajský súd odvolaním napadnuté rozhodnutie okresného súdu potvrdil.

7.4 Podľa kolízneho opatrovníka zo záverečnej správy o priebehu odborného poradenstva na referáte poradensko-psychologických služieb vyplynulo, že počas stretnutia klienti prezentovali rozdielne očakávania od poradenskej konzultácie. Pani [REDAKOVANÉ] vyjadrila záujem hovoriť o praktických otázkach, pán [REDAKOVANÉ] označil ako primárnu potrebu v rámci celého stretnutia, ako aj v rámci celého výchovného opatrenia venovať sa otázke osobnej striedavej starostlivosti. Názory oboch rodičov na formu starostlivosti boli odlišné a nemenné. V priebehu stretnutí sa preto podľa kolízneho opatrovníka nepodarilo psychologickými prostriedkami docieľiť vzájomnú zhodu a spoluprácu rodičov v jednotlivých otázkach starostlivosti o maloletého, v dôsledku čoho sa nenaplnili očakávania vychádzajúce z uloženého výchovného opatrenia. Vzájomná komunikácia rodičov sa riadne neobnovila a ani v súčasnej dobe rodičia nie sú podľa kolízneho opatrovníka schopní spolu bezproblémovo riešiť bežné situácie a problémy týkajúce sa maloletého.

7.5 V predmetnom konaní boli podľa kolízneho opatrovníka vypracované dva znalecké posudky. Znalčka [REDAKOVANÉ] vo svojom posudku konštatovala rovnocennosť rodičovského potenciálu obidvoch rodičov, ale vzhľadom na skutočnosť, že každá zmena je pre maloletého záťažou a maloletý sa primerane adaptoval na rodinné prostredie u matky, odporúčala zveriť maloletého do jej starostlivosti. Pokiaľ by sa otec rozhodol žiť v blízkosti dieťaťa a upravil by sa jeho vzťah s matkou maloletého, začali by

nekonfliktne komunikovať, odporúčala striedavú starostlivosť s týždenným intervalom striedania. Otec maloletého nesúhlasil so závermi tohto posudku a namietal ho.

7.6 V druhom posudku znalkyňa PhDr. [REDACTED] uviedla, že maloletý by mal zvládnuť striedavú starostlivosť, ale bude závisieť na prístupe rodičov, na učiteľoch, spolužiakoch a sociálnom prostredí, či takúto zmenu zvládne a bude schopný prispôbiť sa jej. Sám maloletý však uviedol, že si to nevie predstaviť a uvedomuje si, že to bude ťažké. Zo strany maloletého sa ešte javia ako limitujúce jeho značné adaptačné ťažkosti, mierny odstup od reality a nedôvera voči okoliu.

7.7 Podľa kolízneho opatrovníka spisovú dokumentáciu mal [REDACTED] viede oddelenie SPODaSK od 30. novembra 2007, keď mu bolo doručené uznesenie okresného súdu č. k. 3 P 85/2007-6 z 27. novembra 2007 právoplatné 28. decembra 2007, ktorým okresný súd návrh matky na nariadenie predbežného opatrenia vo veci úpravy výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému zamietol.

7.8 Kolízny opatrovník ďalej poukázal, že 6. augusta 2012 mu bol doručený návrh matky maloletého Mgr. [REDACTED] na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností a určenie výživného spolu s uznesením o ustanovení opatrovníka. Konanie v tejto veci bolo právoplatne ukončené 4. januára 2016. V priebehu tohto obdobia bolo podľa kolízneho opatrovníka podaných na príslušný súd zo strany rodičov ešte niekoľko návrhov na vydanie predbežných opatrení, ktoré sa týkali úpravy stretávania alebo odovzdania do starostlivosti.

7.9 Podľa kolízneho opatrovníka maloletý [REDACTED] v priebehu konania dvakrát vyjadril svoj názor priamo na pojednávaní, niekoľkokrát bol zisťovaný jeho názor kolíznym opatrovníkom za prítomnosti psychologičky z referátu poradensko-psychologických služieb ÚPSVaR Ružomberok, taktiež mal možnosť vyjadriť svoj názor aj priamo u obidvoch znalkýň pri psychologickom vyšetrení. S poukázaním na už uvedené kolízny opatrovník, oddelenie SPODaSK, zastáva názor, že právo maloletého slobodne vyjadriť svoj názor vo veciach, ktoré sa ho týkajú, nebolo maloletému žiadnym spôsobom upierané ani obmedzované a maloletý [REDACTED] mal dostatočný priestor na vyjadrenie svojho názoru.

7.10 Kolízny opatrovník je ďalej toho názoru, že naďalej pretrvávajú komunikačné problémy medzi rodičmi, ktorí na základe toho nie sú schopní vzájomne sa dohodnúť na úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému [REDACTED]. Maloletý citlivo vníma spory rodičov, zaťažujú ho a následne sa to potom prejavuje na jeho psychickej pohode. [REDACTED] má rád obidvoch rodičov, má k nim intenzívne citové väzby, nechce ani jednému z nich prejavit' viac či menej náklonnosti a lásky.

7.11 Podľa názoru kolízneho opatrovníka obidvaja rodičia by si mali uvedomiť, že primárne je dôležité zohľadnenie najlepšieho záujmu dieťaťa, čo však dokážu zhodnotiť len dospelí. Podľa vyjadrenia znalkyne, na ktoré kolízny opatrovník odkazuje, ale maloleté dieťa musí vedieť, „*kde je jeho miesto*“, tzn. že mu nemôže byť daná do rúk moc rozhodovať o životne dôležitých veciach, i keď sa týkajú jeho samotného. Kolízny opatrovník poukazuje, že dieťa nemá byť s rodičom na rovnakej pozícii, v hierarchii rolí má zaujímať nižšie postavenie, nemôže preberať rodičovskú zodpovednosť, preto pri rozhodovaní o zverení detí do starostlivosti rodičov nemôžu rozhodovať maloleté deti, ale ich rodičia, prípadne iní dospelí, ktorí budú brať do úvahy v prvom rade jeho záujem a potreby. K vyjadreniu otca maloletého, že tým, že nebolo prejavu vôle maloletého v súdnom konaní vyhovené, bolo narušené jeho vnímanie spravodlivosti a čestnosti, je potrebné podľa kolízneho opatrovníka uviesť, že je hlavne úlohou rodiča, aby maloletého usmernil v očakávaníach a primerane veku aj vysvetlil možnosti, ktoré môžu v súdnom konaní nastať.

7.12 Kolízny opatrovník sa stotožnil s názorom znalkyne, že pokiaľ si striedavú starostlivosť neodskúšajú všetci členovia rodiny, nepresvedčia sa o tom, že je táto forma výchovy skutočne tá najoptimálnejšia pre maloletého a tento ju zvládne, nemalo by sa k nej pristupovať. Hlavne by si mali uvedomiť, že táto skúška by nemala byť na úkor ich syna. Na to, aby si však rodičia dokázali vyjsť v ústrety, odložili svoje osobné spory a krivdy a v záujme maloletého vykonalí takto ústretový krok, by museli podľa kolízneho opatrovníka dokázať spolu bezproblémovo komunikovať.

7.13 Zároveň kolízny opatrovník uviedol, že netrvá na ústnom pojednávaní vo veci, keďže je toho názoru, že nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci s poukázaním na predchádzajúce rozsiahle dokazovanie v súdnom konaní.

Replika sťažovateľov

8. Listom z 20. júna 2016 doručeným ústavnému súdu 23. júna 2016 sa k vyjadreniam odporcu a kolízneho opatrovníka vyjadrili v replike sťažovateľa.

8.1 Sťažovateľa všetky uvedené skutočnosti ÚPSVaR nepopierajú, avšak podľa nich nepredstavujú dôvod pre subjektívne rozhodnutie súdu bez zohľadnenia aktuálnej právnej úpravy a jej účelu. Rodičia maloletého [REDAKOVANÉ] naozaj nie sú schopní dospieť k spoločnému konsenzu, pretože každý má inú predstavu o zverení maloletého dieťaťa.

8.2 Sťažovateľa uviedli, že je potrebné zohľadniť aj skutočnosť, ako k celej situácii došlo. Matka sa podľa sťažovateľov ako prvá nezachovala v záujme maloletého, keď sa v auguste roku 2012 následkom rozpadu vzťahu s otcom a pravdepodobne tiež s cieľom pracovného uplatnenia v Ružomberku odsťahovala z Bratislavy do Ružomberka. Matka sa bez súhlasu otca a zrejme zohľadnenia záujmu maloletého podľa sťažovateľov rozhodla sebecky opustiť spoločnú domácnosť s otcom, kde mal maloletý vytvorené svoje rodinné zázemie, sociálne väzby, navštevoval materskú školu, mal svojich kamarátov, vhodné podmienky na bývanie a otca, s ktorým by si v prípade normálneho rodinného prostredia mohol vychutnávať spoločné voľné chvíle.

8.3 Otec sa podľa vyjadrenia sťažovateľov nesnaží matke klásť prekážky v jej živote, jediné na čom mu záleží, je, aby bola naplnená maloletým vyjadrená vôľa žiť s otcom, minimálne v rovnakom pomere ako s matkou. Vyčlenenie maloletého [REDAKOVANÉ] zo života sťažovateľa bude podľa sťažovateľov najmä na ujmu maloletého. Je dôležité, aby deti mali vo svojom živote ženský aj mužský vzor a odňatím možnosti otcovi sa plnohodnotne podieľať na výchove maloletého dieťaťa môže byť podľa sťažovateľov na škodu celého jeho budúceho psychického vývoja, najmä keď preferuje zverenie do výlučnej starostlivosti otca.

8.4 Sťažovatelia poukázali, že súdna znalkyňa na otázku, či je otec spôsobilý vychovávať syna, odpovedala áno, či je otec spôsobilý zabezpečiť výchovné potreby maloletého, odpovedala áno, či je otec spôsobilý zabezpečiť citové zázemie maloletého, odpovedala áno, či zverenie maloletého [REDAKOVANÉ] do striedavej osobnej starostlivosti je v záujme maloletého, odpovedala áno, teda sú splnené všetky predpoklady, aby zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti rešpektovalo jeho maximálny záujem.

8.5 Aj napriek zrejmému záujmu maloletého vyrastať v starostlivosti tak otca, ako aj matky nebola podľa sťažovateľov súčasná právna úprava súdmi absolútne zohľadnená.

8.6 Podľa sťažovateľov súdy považovali za najväčší problém v danom prípade posúdenie vhodnosti striedavej školskej dochádzky v dvoch rôznych školách. Touto otázkou sa však podľa názoru sťažovateľov vysporiadali na základe subjektívneho posúdenia, keďže v zmysle platnej právnej úpravy je takáto forma návštevy dvoch rôznych škôl v prípade zverenia dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti možná a v mnohých prípadoch dieťa takúto formu zvláda bez ťažkostí.

8.7 Podľa sťažovateľov dokonca ani matka maloletého nebola v konaní pred súdmi vo všeobecnosti proti nariadeniu striedavej osobnej starostlivosti o maloletého, avšak vzhľadom na vzdialenosť bydlísk nepovažovala túto formu za vhodnú, a preto v tomto prípade nesúhlasila. Na to, že sa o túto vzdialenosť zaslúžila predovšetkým ona, však neprihliadla ani ona, ani okresný súd pri rozhodovaní veci.

8.8 Sťažovatelia ďalej argumentujú, že súdy odmietli skúmať, či sú vytvorené podmienky zverenia maloletého [REDAKOVANÉ] do striedavej osobnej starostlivosti, nevypočuli navrhovateľom navrhnutých svedkov, nedostatočne sa oboznámili so spisovým materiálom súvisiacim s vecou maloletého [REDAKOVANÉ]. Prvostupňový súd neprihliadal na vykonané znalecké dokazovanie, nezohľadnil vôľu a záujem maloletého [REDAKOVANÉ] ním prezentovaný.

8.9 Podľa sťažovateľov prvostupňový súd neprihliadal ani na vyjadrenie kolízneho opatrovníka, ktorý v prvostupňovom konaní potvrdil, že je v záujme maloletého, aby bol zverený do striedavej starostlivosti obidvoch rodičov. Vyjadrenie ÚPSVaR v Ružomberku

doručené ústavnému súdu o tom, že pokiaľ si striedavú starostlivosť neodskúšajú všetci členovia rodiny a nepresvedčia sa o tom, že je táto forma výchovy skutočne tá najideálnejšia pre maloletého, s tým že ju maloletý zvládne, nemali by k nej pristupovať, je podľa sťažovateľov „mierne máťúce“.

8.10 Podľa názoru sťažovateľov bez toho, aby k tejto forme striedavej starostlivosti rodičia pristúpili, nikdy nemôžu dospieť k záveru, či bude takáto forma starostlivosti pre maloletého prospešná, či bude maloletému vyhovovať a či sa adaptuje. Otec v súčasnosti „bojuje“ najmä za práva maloletého, preto pochopiteľne ak by videl, že takáto forma maloletého vyčerpáva, určite by na nej podľa netrval.

8.11 Vo vzťahu k porušeniu „*práva rodičov vychovávať svoje deti a naopak, práva detí na rodičovskú výchovu a starostlivosť*“ (čl. 41 ods. 4 ústavy a čl. 32 ods. 4 listiny) sťažovateľ [REDAKOVANÉ] namieta najmä spôsob, akým sa odvolací súd vyrovnal s argumentáciou a dôkazmi, ktoré boli predložené zo strany navrhovateľa, ako aj kolízneho opatrovníka. Krajský súd pri svojom rozhodovaní podľa sťažovateľov nedbal na záujem maloletého [REDAKOVANÉ] a ani na vyslovenie jeho vôle žiť v prostredí striedavej osobnej starostlivosti.

8.12 Maloletý [REDAKOVANÉ] má 10 rokov a podľa sťažovateľov jasne pred úradmi vyjadril a vyjadruje svoju vôľu žiť u otca a s matkou sa naďalej stretávať. Túto skutočnosť však okresný súd, ako aj krajský súd podľa sťažovateľov nerešpektovali, naopak, vyjadrenia maloletého [REDAKOVANÉ] prehliadali, čím došlo k ďalšiemu poškodeniu jeho práv a osoby. Napriek tomu, že podľa presvedčenia sťažovateľov maloletý [REDAKOVANÉ] jednoznačne vyjadril vôľu vo veci zverenia do striedavej osobnej starostlivosti, predstúpil pred súdy, kolízneho opatrovníka, nebolo jeho žiadosti či prejavu vôle vyhovené.

8.13 Z konania prvostupňového a odvolacieho súdu podľa záverov sťažovateľov teda jednoznačne vyplýva, že právna úprava striedavej osobnej starostlivosti bola prehliadaná a nerešpektovaná. Žiaden so súdov nezohľadnil elementárne záujmy dieťaťa.

8.14 Z vyjadrenia kolízneho opatrovníka podľa sťažovateľov taktiež jednoznačne vyplýva pasívny prístup kolízneho opatrovníka k maloletému [REDAKOVANÉ], ktorému napr.

neposkytol vysvetlenie napadnutých rozsudkov súdov, dôvody, prečo jeho vôľa nebola naplnená, i keď bola ním zrozumiteľne a jednoznačne deklarovaná na súdoch.

8.15 Poznámka kolízneho opatrovníka v pozícii SPODaSK o skvalitnení komunikácie medzi rodičmi v kontexte nedokončeného okresným súdom nariadeného výchovného opatrenia na zlepšenie komunikácie medzi rodičmi pri využití psychologických služieb SPODaSK vyznieva podľa mienky sťažovateľov „sarkasticky“. Nariadené výchovné opatrenie podľa sťažovateľov „odznelo“ po rozhodnutí dotknutých súdov, pričom plán výchovného opatrenia SPODaSK ani nebol rodičom predložený. SPODaSK podľa sťažovateľov rodičom neposkytol adekvátnu súčinnosť, ktorej výsledok by nepochybne napomohol naplneniu záujmu dieťaťa.

8.16 Sťažovatelia oznámili, že na ústnom pojednávaní vo veci trvajú, pretože zastávajú názor, že týmto spôsobom môže dôjsť k ozrejmieniu skutkového stavu efektívnejšie.

III.

Ďalší postup ústavného súdu

9. Ústavný súd nariadil na 8. september 2016 verejné ústne pojednávanie, na ktoré boli účastníci konania a dotknutá osoba pozvaní listom z 22. júla 2016. Následne bolo ústavnému súdu 26. augusta 2016 doručené podanie sťažovateľov, ktorí súhlasili s upustením od ústneho pojednávania. Z toho dôvodu ústavný súd nariadené verejné ústne pojednávanie zrušil, o čom účastníkov konania a dotknutú osobu informoval listom z 26. augusta 2016. Ústavný súd tak rozhodoval 3. augusta 2017 na neverejnom zasadnutí.

IV.

Záver ústavného súdu

10. Podľa čl. 41 ods. 4 ústavy starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť. Práva rodičov možno obmedziť

a maloleté deti možno od rodičov odlúčiť proti vôli rodičov len rozhodnutím súdu na základe zákona.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený.

Všeobecne k predmetu konania

11. Ústavný súd konštatuje, že v súčasnosti existuje široká zhoda – a to aj podľa judikatúry medzinárodných súdnych orgánov – na podporu myšlienky, že pri rozhodovaní príslušných orgánov verejnej moci týkajúceho sa detí musí byť ich najlepší záujem prvoradým hľadiskom rozhodovania.

11.1 Uvedené potvrdzuje v priestore Európskej únie aj Charta základných práv Európskej únie, v ktorej čl. 24 ods. 2 sa uvádza: *„... pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa.“*

11.2 Záujem dieťaťa sa skladá z dvoch častí. Na jednej strane stojí dikcia, že puto dieťaťa s jeho rodinou musí byť zachované, s výnimkou prípadov, keď sa rodinné prostredie ukázalo ako obzvlášť nevhodné. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť prerušené len vo veľmi výnimočných prípadoch a je potrebné urobiť všetko pre zachovanie osobných vzťahov. Na druhej strane je v záujme dieťaťa zabezpečiť jeho rozvoj v zdravom prostredí a rodičia nesmú profitovať z takých opatrení alebo krokov, ktoré by v konečnom dôsledku poškodzovali zdravie a zdravý vývoj dieťaťa [porov. Neulinger and Shuruk v. Švajčiarsko, č. 41615/07, rozsudok Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 6. 7. 2010, bod 136; Elsholz v. Nemecko, č. 25735/94, rozsudok Veľkej

komory ESLP z 13. 7. 2000, bod 50; Maršálek v. Česká republika, č. 8153/04, rozsudok ESLP zo 4. 4. 2006, bod 71].

11.3 Vzhľadom na uvedené platí aj pre rozhodovanie súdov, že prijaté opatrenia musia sledovať najlepší záujem dieťaťa. Povinnosť aplikačnej praxe sledovať pri rozhodovaní konkrétnej veci týkajúcej sa detí ich najlepší záujem vyplýva o. i. aj z čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa.

11.4 Podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa záujem dieťaťa musí byť prvoradým hľadiskom pri akejkoľvek činnosti týkajúcej sa detí, nech už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi.

11.5 Ústavný súd v súvislosti s čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa odkazuje na svoje uznesenie sp. zn. II. ÚS 596/2014 z 30. septembra 2014 (publikované v Zbierke nálezov a uznesení ústavného súdu 2014 pod č. 57/2014), v ktorom uviedol, že na úrovni doktríny medzinárodného práva, ako aj na úrovni samotnej Organizácie Spojených národov prevládol (dnes už konštantný) právny názor, že medzi články Dohovoru o právach dieťaťa, ktoré upravujú všeobecné zásady/princípy (general principles) Dohovoru o právach dieťaťa (a nie sú teda priamo vykonateľné, ale je potrebné ich inkorporovať do príslušnej vnútroštátnej legislatívny a aplikačnej praxe, pozn.), možno zaradiť o. i. aj čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa (pozri Hodgkin, R. – Newell, P. Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child. Fully revised third edition. Ženeva: UNICEF Regional Office for Europe, 2007, pp. 39, 83, 158; k tomu porov. aj Committee on the Rights of the Child: General Comment No. 5, CRC/GC/2003/5, body 19, 20 a 22). Ustanovenie čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa je všeobecnou proklamáciou (princípom), ktorý je zmluvný štát povinný inkorporovať do svojho právneho poriadku a orgány aplikácie práva sú povinné tento princíp zohľadňovať pri aplikácii príslušných vnútroštátnych normatívnych právnych aktov.

11.6 Tento princíp bol v podmienkach právneho poriadku Slovenskej republiky transponovaný (explicitne, ako aj implicitne) do jednotlivých noriem napr. Civilného

mimosporového poriadku (porov. napr. čl. 4, § 38, § 117, § 119, § 146 ods. 1, § 365 a nasl. a ďalšie), alebo aj zákona o rodine (porov. napr. čl. 5, § 23 ods. 2, § 24 ods. 2 a 4, § 44 ods. 4 a ďalšie). Na ústavnej úrovni sa princíp povinnosti prihliadať na najlepší záujem dieťaťa (maloletého) v konaní pred všeobecným súdom spája najmä so základným právom dieťaťa (maloletého) na súkromie podľa čl. 16 ods. 2 ústavy, na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života v zmysle čl. 19 ods. 2 ústavy, právom na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, so základným právom dieťaťa (maloletého), aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohlo vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

11.7 Podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Podľa § 24 ods. 4 zákona o rodine súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

11.8 V prípade, keď súdy rozhodujú o úprave styku rodičov s dieťaťom, je nutné vychádzať z toho, že právom oboch rodičov je v zásade rovnakou mierou sa o dieťa starať a podieľať sa na jeho výchove, s čím korešponduje i právo samotného dieťaťa na starostlivosť oboch rodičov. Rozhodnutím súdu by tomuto dieťaťu malo byť umožnené stýkať sa s oboma rodičmi v takej miere, aby bol postulát rovnakej rodičovskej starostlivosti čo najviac naplnený. Takéto usporiadanie vzťahov je spravidla vždy v „najlepšom záujme

dieťaťa“, pričom odchýlky od tohto princípu musia byť odôvodnené ochranou nejakého iného, dostatočne silného legitímneho záujmu, pričom konkrétne skutočnosti, o ktoré sa tento záujem opiera, musia byť v danom konaní preukázané (porov. nálezy Ústavného súdu Českej republiky III. ÚS 2298/15 – bod 16, I. ÚS 3216/13, II. ÚS 3765/11).

11.9 Pre dosiahnutie spravodlivého rozhodnutia o úprave styku rodičov s dieťaťom v zmysle premís popísaných v predchádzajúcom bode je potrebné zo strany konajúceho súdu (resp. zainteresovaných orgánov verejnej moci) zohľadniť predovšetkým tieto kritériá:

- existenciu pokrvného putá medzi dieťaťom a o jeho zverenie do starostlivosti sa usilujúcimi osobami,

- mieru zachovania identity a integrity dieťaťa a jeho rodinných väzieb v prípade jeho zverenia do starostlivosti tej-ktorej osoby,

- schopnosť osôb usilujúcich o zverenie dieťaťa do starostlivosti zaistiť jeho priaznivý fyzický a psychický vývoj vrátane vzdelávacích, emocionálnych, materiálnych a iných potrieb,

- pranie dieťaťa [porov. 52 a nasl. Všeobecného komentára č. 14 Výboru pre práva dieťaťa č. 14 z 29. 5. 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepšie záujmy boli prvoradým hľadiskom (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14; k tomu porov. aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky I. ÚS 2482/13 a I. ÚS 1554/14].

K namietanému porušeniu sťažovateľmi označených ústavných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu

12. Krajský súd v napadnutom rozsudku, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu z 18. septembra 2015, uviedol, že okresný súd dostatočne odôvodnil svoj právny záver o tom, prečo „neurčil *striedavú rodičovskú starostlivosť napriek tomu, že obaja rodičia by mali predpoklady pre takúto formu rodičovskej starostlivosti*“. Následne krajský súd poukázal na to, že napadnutý rozsudok okresného súdu dostatočne objasnil, „prečo je v záujme maloletého dieťaťa v tomto konkrétnom prípade určitá stabilita výchovného prostredia, v ktorom v súčasnosti žije, ktoré prostredie jednoznačne vyhovuje zdravému vývoju jeho osobnosti...“. Krajský súd napokon – reagujúc na odvoláciu argumentáciu otca

maloletého – uviedol, že striedavá rodičovská starostlivosť nie je vhodným riešením v prípade, keď je vzájomná komunikácia a vzájomné vzťahy rodičov narušené. V takejto situácii sa maloleté dieťa môže ľahko stať svedkom a účastníkom týchto konfliktov a taktiež nástrojom vzájomnej odplaty rodičov, prípadne ich nevhodných odkazov. Vychádzajúc z týchto úvah, dospel k záveru, že je „len veľmi málo pravdepodobné, že by striedavá rodičovská starostlivosť o maloleté dieťa mohla prispieť k zlepšeniu, či ozdraveniu ich vážne narušených konfliktných vzťahov“.

12.1 Pri hodnotení ústavnej udržateľnosti uvedených právnych záverov krajského súdu v napadnutom rozsudku vychádzal ústavný súd zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí prvostupňového súdu a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane (II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08), pretože prvostupňové konanie a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (tak prvostupňového, ako aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (IV. ÚS 350/09). Ústavný súd preto preskúmal aj napadnutý rozsudok okresného súdu z 18. septembra 2015 napriek tomu, že uznesením z 26. apríla 2016 sťažnosť sťažovateľov v časti, v ktorej smerovala proti napadnutému rozsudku okresného súdu, odmietol ako neprípustnú.

12.2 Z odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu vyplýva, že krajský súd sa zhodol so záverom okresného súdu o tom, že obaja rodičia – matka aj otec maloletého – majú predpoklady na to, aby maloletý im bol zverený do striedavej osobnej starostlivosti. Napriek tomuto záveru však konajúce súdy identifikovali ďalšie relevantné dôvody, pre ktoré nerozhodli kladne o striedavej osobnej starostlivosti. Vzhľadom na to je potom pre ústavný súd irelevantné osobitne reagovať na argumentáciu sťažovateľov v sťažnosti, v ktorej poukazujú na závery znaleckých posudkov a kolízneho opatrovníka o osobnostných, materiálnych a iných predpokladoch otca maloletého na zvládnutie striedavej osobnej starostlivosti. Ústavný súd sa v tejto súvislosti obmedzuje len na konštatovanie, že sťažovatelia interpretujú závery vyplývajúce zo znaleckých posudkov a vyjadrenia kolízneho opatrovníka subjektívne, a zdôrazňuje, že (ne)spôsobilosť otca

maloletého (sťažovateľa) zabezpečiť starostlivosť o maloletého nebol dôvodom ich rozhodnutia o nezverení maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov.

13. Okresný súd v relevantnej časti odôvodnenia napadnutého rozsudku – po tom, ako dospel k záveru, že obaja rodičia spĺňajú predpoklady na zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti – a napriek tejto skutočnosti – *„na základe ďalších významných skutkových zistení dospel k dôvodnému záveru, že nariadenie striedavej osobnej starostlivosti nie je v súlade so záujmom mal. dieťaťa, čo predstavuje prioritné a určujúce hľadisko pri rozhodovaní o právach mal. dieťaťa“*.

13.1 Okresný súd považoval pri tomto svojom závere v prvom rade za relevantnú vzdialenosť medzi Ružomberkom a Bratislavou – bydliskami rodičov maloletého – a tiež praktické dôsledky, ktorým by maloletý bol vystavený kvôli tejto vzdialenosti – špecificky poukázal na nutnosť navštevovať dve školy. V tejto súvislosti okresný súd uviedol:

„Predovšetkým je potrebné poukázať na vzdialenosť bydlísk toho ktorého rodiča, t. j. vzdialenosť bydliska matky v Ružomberku a bydliska otca, ktorý je v Bratislave, čo predstavuje cca 270 km, keď cesta autom trvá približne 180 minút. Je pravdou, že už samotný presun mal. z miesta bydliska matky do bydliska otca a späť v prípade dvojtýždňových intervalov striedania by boli náročné nielen pre dospelého, ale predovšetkým pre dieťa. Podľa názoru súdu v prípade nariadenia striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, pre dieťa by nastala závažná zmena, ktorá by zasiahla do každej oblasti života mal., čo by kládlo vysoké nároky na adaptáciu na tieto zmeny, či už by sa jednalo o zmenu miesta bydliska, t. j. 2 týždne v domácom prostredí matky v Ružomberku, 2 týždne v domácom prostredí otca v Bratislave, ale aj výrazné zmeny súvisiace so sociálnymi väzbami mal. týkajúcimi sa, či už školského prostredia, t. z. spolužiakov, učiteľov, ale tiež kamarátov, s ktorými mal. trávi svoj voľný čas, prípadne rôzne záujmové aktivity (napr. futbal).“

13.2 Následne okresný súd poukázal na významné zmeny v živote maloletého, ktoré predchádzali jeho rozhodnutiu, predovšetkým presťahovanie sa matky maloletého do Ružomberka, opustenie spoločnej domácnosti s otcom maloletého v auguste 2012,

následne niekoľkomesačný pobyt v Bratislave na základe návrhu otca maloletého a následný ďalší pobyt v Ružomberku. V tejto súvislosti okresný súd uviedol:

„... matka v auguste roku 2012 následkom rozpadu vzťahu s otcom a pravdepodobne tiež s cieľom pracovného uplatnenia v Ružomberku rozhodla sa opustiť spoločnú domácnosť s otcom spolu s mal., kde mal. mal vytvorené svoje rodinné zázemie, soc. väzby, navštevoval tam materskú školu, mal tam svojich kamarátov, vhodné podmienky na bývanie a samozrejme otca, s ktorým mal vytvorenú silnú citovú väzbu. Matka odišla bývať spolu s dieťaťom do Ružomberka, čím vystavila mal. dieťa zmene, ktorej sa dieťa muselo prispôbiť, čo s prihliadnutím na citlivosť, senzitivnosť dieťaťa, osobnú charakteristiku vyplývajúcu z obidvoch posudkov mal. dieťaťa znamenalo pre mal. dieťa intenzívne vnútorné prežívanie konfliktov medzi rodičmi s tým, že jeho očakávaním nepochybne bol šťastný a pokojný život pri zachovaní citových väzieb k obidvom rodičom. Následne však od decembra 2012 došlo k ďalšej zmene výchovného prostredia na obdobie cca 2 mesiacov, keď na návrh otca súd nariadil uznesením predbežné opatrenie a odovzdal mal. do jeho starostlivosti. Po 2 mesiacoch pobytu v Bratislave u otca, vrátane prestriedania základnej školy, mal. nútené musel absolvovať ďalšiu zmenu a to návrat do prostredia v Ružomberku, kde mal. je doposiaľ. Možno povedať, že uplynutím času od februára 2013 už mal. sa na nové podmienky života v domácom prostredí matky, v školskom prostredí, v rámci mimoškolských aktivít, sociálnych väzieb na kamarátov adaptoval. Školské výsledky mal. sú výborné. V zabezpečovaní starostlivosti o mal. zo strany matky neboli zistené žiadne nedostatky, matka v plnom rozsahu naplňa emočné potreby dieťaťa, má dieťaťu čo do života ponúknuť, a preto zverenie mal. dieťaťa do výlučnej starostlivosti otca, čo navrhuje otec a verbálne takýto názor prezentuje aj mal., nie je namieste.“

13.3 Okresný súd ďalej poukázal na závery znaleckých posudkov, ktoré hodnotili psychický stav maloletého, pričom na základe zistení znalcov dospel k záveru, že striedavá osobná starostlivosť by pre maloletého pôsobila ako ďalšia výrazná životná zmena. Uviedol, že by išlo o štvrtú výraznú životnú zmenu v relatívne krátkom časovom rámci, preto považoval za dôležité stabilizovať životné a výchovné prostredie maloletého, a to aj s prihliadnutím na to, že maloletý sa pozitívne adaptoval v Ružomberku. V tomto kontexte okresný súd uviedol:

„V tejto súvislosti súd poukazuje na súčasný psychický stav mal., ktorý vyplynul zo znaleckého dokazovania - znaleckého posudku znalkyne [REDACTED], a to problémy mal. s adaptáciou, úzkosť, neistota, nedôvera k dospelým, nízka frustračná tolerancia, nízka odolnosť voči záťaži, ktoré charakteristiky vôbec nie sú zárukou toho, že mal. by mohol bez závažných následkov na jeho psychike zvládnuť takúto závažnú zmenu, ktorá by bola už štvrtou v poradí po skončení spolužitia jeho rodičov, s ktorou by sa musel nejakým spôsobom vysporiadať, a to jednak čo sa týka zverenia mal. do výlučnej starostlivosti otca, ako aj nariadenia striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov o maloletého. Súd zdôrazňuje, že nemožno od dieťaťa vo veku mal. [REDACTED] spravodlivo žiadať, aby bol v takom krátkom čase opätovne vystavovaný zásadným zmenám akými sú jednoznačne striedanie základných škôl, prispôbovanie sa rôznym učebným metódam, či postupom, narušenie kontinuity učebného procesu, striedaniu kolektívu spolužiakov a záujmových činností, adaptácia na 2 rôzne domácnosti. Hoci mal. aktuálne prejavil ochotný postoj, podľa názoru súdu aj s prihliadnutím k stanovisku kolízneho opatrovníka, mal. nedokáže si predstaviť aká záťaž ho očakáva a či vôbec táto záťaž je primeraná a potrebná, a pokiaľ by si to vedel predstaviť, či by to akceptoval. Navyiac je potrebné zohľadniť závery z psychoterapeutického vedenia mal. dieťaťa u klinického psychológa [REDACTED] [REDACTED], ktorá dňa 27. 8. 2014 v nadväznosti na uskutočnené kontrolné stretnutie po 5 mesiacoch konštatovala opätovné zhoršenie celkového psychického stavu dieťaťa, zvýšenú intrapsychickú tenziu, ambivalenciu v prežívaní, ako aj návrat predchádzajúcich prejavov správania, pre ktoré matka vyhľadala terapeutickú pomoc. PhDr. [REDACTED] zdôraznila potrebu presného plánu akýchkoľvek rozhodnutí rodičov na základe dohody, s ktorou skutočne rodičia dopredu oboznámenia mal. a následnej zmeny so súhlasom oboch rodičov a mal., o ktorých sa mal. musí dozvedieť v dostatočnom predstihu, v opačnom prípade to bude v mal. vytvárať chaos. Aj z uvedeného vyplýva jednoznačne potreba zabezpečenia stability budúceho výchovného prostredia, sociálnych väzieb, bezpečia a lásky, aby došlo k obnoveniu psychickej pohody dieťaťa, eliminovaniu stavov, úzkostí, neistoty, nedôvery.“

13.4 Okresný súd napokon poukázal na to, že najideálnejšou formou striedavej osobnej starostlivosti je, keď dieťa zostáva v jednom byte a v pravidelných intervaloch sa

striedajú jeho rodičia (tzv. nesting, pozn.). Pri tej forme striedavej starostlivosti, keď sa premiestňuje maloleté dieťa, považoval za dôležitý faktor vzájomnú komunikáciu a vzájomné vzťahy rodičov. V tomto smere poukázal na to, že v čase jeho rozhodovania, vzájomné vzťahy rodičov maloletého nedávali dostatočnú záruku na to, aby striedavá osobná starostlivosť fungovala uspokojivo. Okresný súd v tejto súvislosti uviedol:

„Podľa názoru súdu striedavá výchova je veľmi šetrná voči deťom, pokiaľ deti zostávajú stále v rovnakom byte a v cykloch sa striedajú rodičia. Zraniteľnosť tohto druhu striedavej výchovy spočíva v nútení mal. neustále striedať svoj domov, čo sami rodičia nie sú ochotní obetovať v tomto prípade. Jedným z dôkazov zrelosti osobností rodičov je schopnosť dohodnúť sa na striedavej výchove a s plným vedomím vziať na seba záväzky z nej plynúce. Preto striedavá výchova sa nesmie nariaďovať proti vôli jedného z rodičov, nie je potom záruka, že tento rodič na seba aktívne vezme záväzky z nej plynúce. Preskúmaním danej veci teda okrem vzdialenosti bydlísk rodičov, ktorá vylučuje možnosť zachovania stabilného prostredia pre dieťa rozhodujúcu úlohu tiež zohráva zistenie, či rodičia napriek rozvratu ich vzťahov dosahujú takú psychickú a mentálnu vyspelosť, že v záujme dieťaťa sú schopní eliminovať prejavy svojich vážne narušených vzťahov do takej miery, aby to na dieťa nemalo negatívny dopad. Podľa názoru súdu však v tejto právnej veci tomu tak nie je, vzťahy rodičov dieťaťa sú vážne narušené, ich komunikácia je problematická, čo dieťa citlivo vníma, týmto sporom je nepochybné zaťažené, dôsledkom čoho je jeho neustále napätie vzhľadom k tomu, že má intenzívne citové väzby k matke aj k otcovi a nechce vedome ani jednému z nich prejaviť viac, či menej lásky a náklonnosti, aby mu neublížilo. Zaťažiť týmto sporom svoje dieťa je z hľadiska rodičov prejavom egoizmu, preto súd apeluje na rodičov, aby korigovali prejavy v rámci svojich vzájomných vzťahov s cieľom minimalizovať negatívny dopad na dieťa, ktoré danú situáciu medzi nimi nedokáže ovplyvniť. V tejto súvislosti súd poukazuje, že neschopnosť rodičov vzájomne komunikovať v otázke rodičovských práv a povinností je preukázaná, nakoľko rozsudkom tunajšieho súdu v konaní pod sp. zn. 5 P/84/2014 vo veci starostlivosti súdu o mal. [REDAKOVANÉ] zo dňa 20. 1. 2015 č. k. 5 P/84/2014-30, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 9 Cop/22/2015-46 zo dňa 30. 4. 2015 bolo obom rodičom nariadené výchovné opatrenie a to podrobiť sa psychologickému poradenstvu na referáte

poradenskopsychologických služieb UPSVaR Ružomberok - odbor sociálnych vecí a rodiny na obdobie 6 mesiacov, teda toto výchovné opatrenie doposiaľ skončené nebolo.“

13.5 Na základe všetkých uvedených skutočností okresný súd ozrejmil, prečo nevykonal navrhovaný dôkaz (výsluch svedkyne k priebehu výchovného opatrenia), zhrnul svoje doterajšie úvahy o nevhodnosti vystavenia maloletého ďalšej zmene vo forme striedavej osobnej starostlivosti a poukázal tiež na to, že je aj vecou rodičov maloletého, či dokážu v takej miere upraviť svoje vzájomné vzťahy, aby sa vytvorilo vyhovujúce prostredie pre striedavú osobnú starostlivosť. K tomu okresný súd uviedol:

„V tejto súvislosti súd uvádza, že zamietol vykonanie dôkazu a to vypočutie svedkyne Mgr. [REDAKOVANÉ] z RPPS Úradu práce sociálnych vecí a rodiny Ružomberok k doterajšiemu priebehu uloženého výchovného opatrenia, keďže takýto dôkaz považuje za nadbytočný, nakoľko skutočnosť problémovej komunikácie rodičov je preukázaná už samotným uložením výchovného opatrenia. Zároveň súd nezistil ani na pojednávaní, že by doposiaľ napriek tomu rodičia svoju rodičovskú komunikáciu riadne obnovili a to ani na opakované žiadosti kolízneho opatrovníka. Súd poukazuje na konštatovanie znalkyne [REDAKOVANÉ], ktorá síce odporučila nariadiť striedavú osobnú starostlivosť, avšak sama z vlastnej praxe skúsenosť s nariadením striedavej osobnej starostlivosti v takomto prípade vzdialeného bydliska rodičov a striedania dvoch ZŠ nemá. Právna úprava nariadenie striedavej starostlivosti aj v prípade striedania dvoch ZŠ umožňuje, avšak je potrebné zohľadniť všetky okolnosti prípadu, t. j. aj splnenie ďalších hmotnoprávných podmienok pre takúto formu starostlivosti, keď v tomto prípade záujem mal. dieťaťa na jej nariadení nie je. Podľa názoru súdu však aktuálny súčasný psychický stav mal. nasvedčuje tomu, že u mal. by sa reálne mohli objaviť problémy pri zvládnutí takejto veľkej zmeny. Sama táto znalkyňa zdôraznila, že bude záležať predovšetkým na rodičoch ako vytvoria podmienky pre realizáciu striedavej osobnej starostlivosti, k čomu však súd vyslovuje svoje vážne pochybnosti a to predovšetkým s prihliadnutím k problematickej rodičovskej komunikácii, až v takom rozsahu, že musela byť riešená rozhodnutím súdu o uložení výchovného opatrenia. Navyiac matka so striedavou osobnou starostlivosťou v tomto prípade vôbec nesúhlasí, keď vyjadruje obavy, nakoľko je s mal. denne v kontakte, dobre pozná jeho aktuálny psychický stav, či mal. takúto zásadnú zmenu zvládne, či to nezanechá na jeho

d'alšom vývine závažné následky, čo v tomto prípade nie je obava neopodstatnená. Vzhľadom na uvedené súd konštatuje, že z hľadiska záujmu dieťaťa s prihliadnutím na všetky uvedené skutočnosti je vhodnejšia aktuálne výlučná osobná starostlivosť matky, keď z vykonaného dokazovania nevyplynula žiadna skutočnosť, ktorá by spochybňovala jej spôsobilosť, či už z hľadiska zdravotného stavu, materiálneho zabezpečenia, osobnostných predpokladov, poskytnúť mal. plnohodnotnú osobnú starostlivosť. Navyiac na rozdiel od otca môže viac naplniť emocionálne potreby maloletého.

Preto súd rozhodol tak, že mal. zveril do osobnej starostlivosti matke a zároveň vyslovil, že obaja rodičia budú mal. zastupovať a spravovať jeho majetok, nakoľko neboli zistené žiadne také skutočnosti, ktoré by odôvodňovali rozhodnutie súdu o obmedzení týchto práv u otca resp. pozbavenie otca týchto práv.

Zároveň súd poukazuje, že zverenie mal. do osobnej starostlivosti matky odporučila aj znalkyňa [REDACTED] práve pre obavu, či mal. zvládne adaptovať sa na ďalšiu zmenu a tiež s prihliadnutím k vzdialenosti bydlísk obidvoch rodičov. Pre tento prípad však táto znalkyňa navrhla rozšírené stretávanie otca s mal. vzhľadom ku skutočnosti, že sú vytvorené silné vzájomné citové väzby otca na mal., mal. na otca, ktoré je potrebné ďalej udržať a rozvíjať, keďže aj mal. dieťa prejavilo svoj výslovný názor byť s otcom...“

14. Ústavný súd nepovažuje uvedené právne závery okresného súdu, s ktorými sa v napadnutom rozsudku stotožnil aj krajský súd, za arbitrárne, sú logické, vyplývajú zo zistených skutkových okolností, sú konzistentné a riadne odôvodnené, preto sú ústavne udržateľné. Odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu v spojení s napadnutým rozsudkom okresného súdu predstavuje dostatočný podklad pre výrok rozsudku okresného súdu, ktorým tento zveril maloletého do osobnej starostlivosti matky. Z uvedených skutočností možno konštatovať, že konajúce súdy – krajský súd v spojení s okresným súdom v čase ich rozhodovania, vychádzajúc z okolností prípadu, dospeli k záveru, že je v záujme maloletého zveriť ho do osobnej starostlivosti matky. Okresný súd poukázal na aktuálnu životnú situáciu maloletého, ktorý v dôsledku rozpadu vzťahov medzi jeho rodičmi bol vystavený sérii významných životných zmien, ktoré mali na neho destabilizujúci vplyv. V rámci tohto záveru okresný súd poukázal na zistenia zo znaleckých posudkov, ktoré okrem iného svedčia o problémoch maloletého s adaptáciou, nízkej

frustračnej tolerancii a odolnosti voči záťaži. Striedavá osobná starostlivosť v uvedenom prípade – vzhľadom na vzdialenosť medzi bydliskami rodičov – by bola ďalšou výraznou zmenou v živote maloletého, pričom je otázne, či by maloletý zvládol toľko výrazných zmien v takom krátkom čase. Z tohto pohľadu považoval za dôležité, aby sa pomery maloletého stabilizovali, a preto zveril maloletého matke. Vychádzal aj z toho, že maloletý si na prostredie v Ružomberku zvykol, začlenil sa do školského kolektívu, a zohľadnil aj to, že matka mu v aktuálnej životnej situácii môže poskytnúť lepšie emocionálne zázemie. Zároveň poukázal na potrebu určitej stabilizácie vzťahov aj medzi samotnými rodičmi maloletého, ktoré sa javili byť značne eskalované, t. j. na potrebu „vychladnutia hláv“ rodičov maloletého a na vytvorenie určitého režimu vzájomnej kooperácie v záujme maloletého. Okresný súd takto zdôraznil, že určitá miera zrelosti, ústretovosti a kooperácie medzi rodičmi je dôležitá pre realizáciu striedavej osobnej starostlivosti.

14.1 Pokiaľ ide o námietku sťažovateľov, že konajúce súdy nerešpektovali prejavovaný názor maloletého, ústavný súd uvádza, že zistené skutkové okolnosti v prerokúvanej veci dostatočne odôvodňujú tento postup konajúcich súdov. Podľa názoru ústavného súdu treba vziať do úvahy aj skutočnosť, že v čase rozhodovania okresného súdu mal maloletý 6 až 9 rokov, čo vo svojej podstate spochybňuje jeho spôsobilosť dostatočne vyhodnotiť, o akú zmenu v jeho živote by išlo v prípade, ak by bol zverený do striedavej osobnej starostlivosti, a či by ju dokázal zvládnuť. Aj znalkyne sa vyjadrovali v tomto smere značne opatrne, keďže nemali osobnú skúsenosť s takto realizovanou striedavou osobnou starostlivosťou. Konajúce súdy poukázali aj na destabilizáciu maloletého spôsobenú celou sériou životných zmien a tiež jeho pozitívny vzťah k obom rodičom a snahu nesklamať ani jedného z nich – o čom svedčia aj v napadnutých rozsudkoch uvedené protichodné názory maloletého, prípadne maloletým verbalizované názory, s ktorými nekorešpondovalo jeho správanie (porovnaj napr. vyjadrenie kolízneho opatrovníka na s. 11 napadnutého rozsudku okresného súdu: „... vyjadrenia maloletého sú také, že chce bývať v Bratislave, chce bývať s tatkom zarážajú však na tom, že to povie úplne kludne popri tom, že povie matku nemá rád, ale pritom, keď odchádza, chytí ju za ruku, pekne spolu odchádzajú.“, prípadne vyjadrenie samotného maloletého na s. 10 rozsudku okresného súdu: „Keď je s maminou, všetko sa mu páči, keď je s ocinom, tak sa mu občas nepáči Chalil. Keď je s maminou, ona

občas kričí, nemá z nej strach, zvykol si už, keď kričí. Ocino tiež občas kričí. Nevie kvôli čomu kričia... Mamina aj ocino ho majú radi, vie to, on ich má tiež rád.“). Za uvedených okolností je podľa názoru ústavného súdu z hľadiska ústavnej udržateľnosti napadnutých rozhodnutí akceptovateľné, že okresný súd a následne aj krajský súd neprípísali pri svojom rozhodovaní vyjadreniam maloletého kľúčový význam.

14.2 Pokiaľ ide o námietku otca maloletého, že konajúce súdy neprihliadli na to, že k vzniknutej situácii došlo v dôsledku konania matky, ktorá opustila ich spoločnú domácnosť v auguste 2014, ústavný súd poukazuje na to, že v uvedených okolnostiach veci nebolo úlohou konajúcich súdov hľadať vinníka rozpadu vzťahov medzi rodičmi. Ich úlohou bolo primárne hodnotiť dopad uvedených skutočností na život maloletého a tiež na to, aké usporiadanie vzťahov bude v najlepšom záujme maloletého. Skutkové okolnosti prípadu navyše naznačujú nielen to, že obaja rodičia sú spôsobilí na zvládnutie výchovy a starostlivosti maloletého, ale tiež to, že obaja majú tendenciu uprednostniť aj vlastné záujmy na úkor maloletého – o tom svedčí napr. odchod matky zo spoločnej domácnosti, ale aj konštatované osobnostné rysy otca maloletého, napr. tendencia k manipulácii, vzájomné chyby rodičov pri výchove, určitá nekompatibilita výchovných modelov rodičov s potrebou ich zladenia a pod. Za týchto okolností ústavný súd nepovažuje uvedenú námietku otca maloletého za relevantnú na to, aby mala zásadnejší vplyv na rozhodovanie okresného súdu, resp. krajského súdu o prípadnom zverení maloletého do striedavej starostlivosti oboch rodičov.

15. Nad rámec dosiaľ uvedeného považuje ústavný súd za potrebné zdôrazniť, že okresný súd ani krajský súd vo svojich rozhodnutiach nevylúčili do budúcnosti (predovšetkým v závislosti od vývoja vzťahov medzi oboma rodičmi) zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov, a to aj v prípade, ak by sa nezmenila vzdialenosť medzi bydliskami rodičov. Ústavný súd sa domnieva, že aktuálna vzdialenosť medzi bydliskami rodičov cca 270 – 300 km nemôže byť sama osebe prekážkou pre prípadné zverenie maloletého do striedavej osobnej starostlivosti. Rovnako tak ústavný súd pripomína, že pre výkon školskej dochádzky v dvoch školách existuje právny rámec [porovnaj usmernenie Ministerstva školstva, vedy výskumu a športu Slovenskej republiky zo 16. apríla 2013 (dostupné na <https://www.minedu.sk/data/att/4820.pdf>)], pričom

prostredníctvom dostupných informačných technológií nemôže byť problémom ani zabezpečenie primeranej komunikácie príslušných škôl a pedagógov, ktorá by bola potrebná pri koordinácii výučby maloletého, riešení aktuálnych problémov, prípadne pri hodnotení maloletého. Ústavný súd je informovaný o tom, že všeobecné súdy vo svojich rozhodnutiach už v niektorých prípadoch určili dve základné školy, ktoré má maloleté dieťa v prípade určenia striedavej starostlivosti navštevovať. Možno napr. poukázať na uznesenie Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9 Cop 46/2014 zo 17. septembra 2014, ktorý výrokom určil, že „mal[oleté dieťa]... bude v školskom roku 2014/2015 navštevovať v párnom týždni kalendárneho roka Základnú školu Felix, so sídlom Bratislava, Strečnianska 20 a v nepárnom týždni kalendárneho roka Základnú školu Juraja Holčeka, so sídlom Dolný Ohaj 583“. Obdobne Okresný súd Považská Bystrica rozsudkom sp. zn. 11 P 100/2015 z 11. januára 2016 určil, že „súd oprávňuje matku mal. F. aby túto zapísala pre školský rok 2016-2017 do Základnej školy Y. Súd oprávňuje otca mal. SR, aby túto zapísal pre školský rok 2016-2017 do Základnej školy P.“ (citované rozhodnutia sú dostupné na <https://obcan.justice.sk/infosud/-/infosud/zoznam/rozhodnutie>). Ústavný súd však zároveň zdôrazňuje, že na druhej strane vo veci maloletého ██████ nemožno celkom ignorovať/opomenúť jeho začlenenie do školského kolektívu (stal sa predsedom triedy), ako aj jeho mimoškolské aktivity (futbalové tréningy).

15.1 Pokiaľ ide o úroveň vzájomných vzťahov rodičov a schopnosť ich vzájomnej komunikácie – ide aj podľa názoru ústavného súdu o dôležitý faktor pri realizácii príslušnej úpravy výkonu rodičovských práv a povinností – vrátane realizácie striedavej osobnej starostlivosti. Uvedené však nemožno interpretovať tak, že podmienkou striedavej osobnej starostlivosti sú ideálne a harmonické vzťahy medzi rodičmi maloletého dieťaťa. Vo väčšine prípadov je prirodzené, že medzi rodičmi maloletého pretrvá určitá miera napätia, nezhody a antipatie, ktorá by však nemala prekročiť rozumnú mieru, negatívne ovplyvňujúcu fyzický a psychický vývoj maloletého. Uvedená skutočnosť však sama osebe nepredstavuje prekážku pre zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti. Rozhodujúca je intenzita napätia a nezhôd a tiež hodnotenie tejto skutočnosti v kontexte s ďalšími okolnosťami, ktoré je potrebné vyhodnotiť v každom individuálnom prípade a v rôznych (relatívne častých) časových intervaloch – spravidla niekoľkokrát za rok. V tejto súvislosti

ústavný súd poukazuje na nález Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 1554/14 z 30. 12. 2014, v ktorom tento uviedol:

«Samotnej problematike komunikácie medzi rodičmi sa Ústavný súd vo svojej judikatúre už venoval [porovnaj nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 zo dňa 23. 2. 2010..., nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 zo dňa 2. 11. 2010...]. Podľa spomínanej judikatúry nemôže samotná absencia komunikácie medzi rodičmi či jej zhoršená kvalita viesť k vylúčeniu striedavej výchovy, pretože v takom prípade by išlo v podstate o ústupok vzájomnej rivalite rodičov, ktorá sleduje len „boj o dieťa“, prípadne trýznenie druhého rodiča prostredníctvom dieťaťa. Vylúčením striedavej starostlivosti výlučne na základe nevhodnej komunikácie by sa tak otváral priestor k zneužitiu postavenia rodiča, ktorý mal dieťa doteraz zverené do starostlivosti. Súdny majú v takomto prípade primárne povinnosť skúmať, z akých dôvodov je komunikácia medzi rodičmi nevhodná, a následne sa pokúsiť pomocou vhodných opatrení komunikáciu medzi rodičmi zlepšiť, napríklad vo forme nariadenia mediácie či nariadenia aspoň minimálnej písomnej komunikácie týkajúcej sa dieťaťa. Už samotná striedavá starostlivosť totiž môže byť impulzom na zlepšenie komunikácie a lepšiu spoluprácu rodičov.»

V nadväznosti na citované ústavný súd, poukazujúc na konkrétne okolnosti posudzovanej veci, poznamenáva, že spôsob vyhodnotenia vzťahov medzi rodičmi maloletého [REDAKOVANÉ] obsiahnutý v napadnutých rozhodnutiach okresného súdu a krajského súdu nie je v rozpore s názorom vysloveným v označenom rozhodnutí českého ústavného súdu.

15.2 Ústavný súd akceptuje aj právny názor, podľa ktorého nesúhlas jedného z rodičov so zverením dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti nemôže byť sám osebe rozhodujúci faktor. Vychádzajúc z judikatúry Ústavného súdu Českej republiky, medzi kritériá, ktoré majú posudzovať súdy pri rozhodovaní o úprave výkonu rodičovských práv a povinností, t. j. aj o striedavej osobnej starostlivosti, nepatrí nesúhlas jedného z rodičov (porovnaj I. ÚS 238/05, II. ÚS 278/08, I. ÚS 2482/13, I. ÚS 3216/13, ale aj uznesenie ústavného súdu III. ÚS 520/2015). Ústavný súd Českej republiky tiež uviedol, že legitímnym dôvodom na odopretie striedavej osobnej starostlivosti nemôže byť ochrana práv druhého rodiča, pretože tento nemá žiadne silnejšie právo na starostlivosť o deti (nález

I. ÚS 3216/13). Vychádzajúc z uvedeného, je potrebné v každom jednotlivom prípade dôkladne skúmať dôvody nesúhlasu, t. j. či ide o opodstatnené dôvody, alebo len o svojvoľný, neopodstatnený nesúhlas rodiča. V opačnom prípade by jeden z rodičov mohol jednoducho mariť a sabotovať zverenie maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti.

Rešpektujúc uvedený právny názor, ústavný súd konštatuje, že v posudzovanej veci nebol nesúhlas matky so striedavou starostlivosťou dôvodom, pre ktorý o tejto forme starostlivosti rodičov o maloletého [REDAKOVANÉ] vo veci sťažovateľov konajúce všeobecné súdy v napadnutých rozsudkoch nerozhodli.

15.3 Z hľadiska ústavnej akceptovateľnosti sťažovateľmi napadnutých rozsudkov krajského súdu a okresného súdu ústavný súd považuje za podstatnú aj tú skutočnosť, že krajský súd odobril rozsudok okresného súdu z 18. septembra 2015, ktorým síce nedošlo k zvereniu maloletého [REDAKOVANÉ] do striedavej starostlivosti oboch rodičov, ale oproti predchádzajúcemu stavu sa ním významným spôsobom rozšíril priestor na styk sťažovateľa (otca) s maloletým, čo možno považovať za jeden z prostriedkov na to, aby v budúcnosti všeobecné súdy rozhodli v predmetnej veci inak, t. j. zverili maloletého [REDAKOVANÉ] do striedavej starostlivosti oboch rodičov.

16. Na základe uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že napadnutý rozsudok krajského súdu z 15. decembra 2015 v spojení s napadnutým rozsudkom okresného súdu z 18. septembra 2015 neobsahuje nedostatky ústavnoprávnej intenzity, na základe ktorých by mohol vysloviť porušenie sťažovateľmi označeného základného práva na starostlivosť o deti a ich výchovu a práva dieťaťa na rodičovskú výchovu a starostlivosť podľa čl. 41 ods. 4 ústavy a základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

16.1 Keďže ústavný súd nezistil porušenie základných práv sťažovateľov podľa ústavy ani práva podľa dohovoru, nerozhodol o ich ďalších návrhoch z dôvodu, že tieto sa viažu na vyslovenie porušenia základných práv a slobôd a úspech v konaní pred ústavným súdom.

16.2 Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde pripája odlišné stanovisko sudca Lajos Mészáros.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. augusta 2017